

OPVOEDEN IN DE 21STE EEUW.

EEN EERSTE VERKENNING

WIJ
ZIJN
JONG.

WIJ
ZIJN
JONG.

OPVOEDEN IN DE 21STE EEUW.

Publicatie ter gelegenheid van **OGENBLIKKEN**
8 oktober 2019

VOORWOORD

LAAT IK BEGINNEN JE OP VOORHAND TE BEDANKEN.

Bedankt dat je in deze drukke tijd een ogenblik neemt om stil te staan bij de vraag 'Waartoe voeden wij op?' Want we leven in een drukke tijd. Maar ook in een goede tijd: we worden ouder dan ooit en er stierven nog nooit zo weinig mensen aan hongersnood of oorlogsgeweld. Kijkend naar ons eigen land zegt het grootste deel van de inwoners gelukkig te zijn. Met het oog op de toekomst is er dan ook veel wat we willen behouden.

WIJ
ZIJN
JONG.

VERANDERINGEN ZIJN VAN ALLE TIJDEN.

**WIJ
ZIJN
JONG.**

Veranderingen hebben de afgelopen 250.000 jaar geleid tot een evolutie die de mensheid haar huidige welstand heeft gebracht. Uitdagingen zijn eveneens van alle tijden. Zo worden we nu, in de 21ste eeuw, geconfronteerd met globalisering, technologisering, klimaatverandering en individualisering – en het tempo waarin de veranderingen elkaar opvolgen, lijkt steeds vaker het menselijk vermogen om ze bij te houden te overtreffen.

Hoog tijd om stil te staan bij fundamentele vragen. Wat betekent het om mens te zijn in deze tijd? Welke rol hebben kinderen in de wereld van nu en straks? Waartoe voeden wij op? Deze vragen zijn

relevant voor iedereen die de aarde wil conserveren voor volgende generaties en zeker voor professionals die kinderen en jongeren voorbereiden op de toekomst.

In het kader van deze vragen heb ik mij - gemotiveerd door pedagogische experts in onze organisatie - ingelezen in de praktijk van het weggeleiden uit onwetendheid, ofwel: educatie. Lea Dasbergs werk Grootbrengen door kleinhouden vormde daarbij voor mij een eyeopener. En dan vooral de constatering dat het denken over 'kind zijn' door de eeuwen heen is geëvolueerd. De vraag in het boekje uit 1975 'Wat betekent het om kind of jongere te zijn in de wereld van vandaag de dag?' bleef helaas onbeantwoord.

DEZE PUBLICATIE IS EEN EERSTE VERKENNING.

WIJ
ZIJN
JONG.

Om hier een antwoord op te krijgen is Wij zijn JONG een verkenning gestart: Ogenblikken, bijeenkomsten die aan het denken zetten. Ik ben trots en verheugd dat wij hiermee op zoek gaan naar feiten, ideeën en opvattingen die kunnen bijdragen aan ordening, inzicht en wellicht nieuwe, verbindende overtuigingen rondom de vraag 'Waartoe voeden wij op?'

Deze publicatie is een eerste verkenning ter gelegenheid van de start van Ogenblikken. Je vindt hierin geen antwoorden, maar een compact perspectief op hedendaagse ontwikkelingen in het licht van onze professie. Ik nodig je van harte uit een bijdrage te leveren aan onze verkenning door hierover in gesprek te gaan of elkaar anderszins te inspireren.

Ton Leeggangers | voorzitter Raad van Bestuur Wij zijn JONG.

104 ZINVO LLE JAREN.

Kinderen die nu worden geboren, hebben een **LEVENSV ERWACHTING VAN MEER DAN 100 JAAR**. Dat is geen toekomstmuziek, maar een feit met grote gevolgen. Kijk alleen al naar het effect op loopbanen: die duren straks misschien wel **80 JAAR** of bestaan uit meerdere carrières, in verschillende kennisgebieden.

Bewezen is dat investeringen op jonge leeftijd zich op latere leeftijd dubbel en dwars terugbetalen. Is de basis vroeg op orde? Dan heb je daar als mens wel 100 jaar plezier van.

Er valt nog veel winst te behalen. Als we bijvoorbeeld kijken naar cijfers van het CPB eind 2017, zien we dat **14% VAN DE 25- TOT 34-JARIGEN GEEN STARTKWALIFICATIE HEEFT:**

ZIJ HEBBEN GEEN MBO-, HAVO- OF VWO-DIPLOMA. EN 18% VAN DE NEDERLANDSE JONGEREN IS LAAGGELETTERD.

Tijdens het verdere leven blijven de gevolgen merkbaar; wat begint als een verschil in de jeugd jaren heeft enorme consequenties voor de rest van het leven – op allerlei gebieden. Juist op jonge leeftijd kunnen we veel betekenen voor kinderen. Hier ligt onze toegevoegde waarde.

HOE HELPEN WIJ KINDEREN NAAR EEN BETEKENISVOL LEVEN?

In een wereld waar we voor grote uitdagingen staan, waar beter samenleven noodzakelijk is? Vanuit Wij zijn JONG willen we impact hebben. Door te doen waar we goed in zijn: kindontwikkeling verrijken.

Vanaf het allereerste begin.

Uit: EigenWIJS, strategie Wij zijn JONG 2018-2021

A close-up, high-angle portrait of a young girl with a green headscarf. Her face is the central focus, with her eyes looking slightly to the right. The lighting is warm and soft, highlighting her features. The background is dark and out of focus.

CONTEXT

De centrale vraag van Ogenblikken is:

**WAARTOE
VOEDEN
WIJ OP?**

WIJ
ZIJN
JONG.

WIJ
ZIJN
JONG.

**Over deze grote
vraag hebben
zich de afgelopen
eeuwen veel
denkers gebogen.**

In onze tijd is het onderwerp opnieuw relevant.

**In wat voor wereld
groeien onze kinderen op?
Zonder de illusie te
hebben dat we volledig
zijn, zien we vanuit
Wij zijn JONG
deze grote lijnen:**

**WIJ
ZIJN
JONG.**

We leven in een wereld waarin ontwikkelingen in globalisering, digitalisering, technologische innovaties, klimaatverandering en individualisering elkaar steeds sneller opvolgen en voor steeds **FUNDAMENTELERE VERANDERINGEN** zorgen.

Ouders van nu zoeken hun weg in een samenleving van **VERGAANDE INDIVIDUALISERING**.

Kinderen van nu hebben toegang tot **ONGEKEND VEEL INFORMATIESTROMEN**.

HET ONDERWIJS IN NEDERLAND IS STERK GEREGLLEERD: vastgestelde doelen en procedures bepalen hoe kinderen worden begeleid bij hun ontwikkeling. Volgens bestuurs- en directieleden is de regeldruk vanaf 2014 toegenomen.

In onze huidige samenleving bestaan **MINDER EENDUIDIGE NORMEN**, waarden en routines dan in de voorgaande decennia.

Bronnen voor deze constatering zijn uitgebreid voorhanden: bijvoorbeeld bij het CPB, het SCP, de Onderwijsinspectie, het NRO of de Nationale DenkTank. Wie zich wil verdiepen in trends en scenario's, heeft binnen een paar klikken honderden publicaties binnen handbereik.

De combinatie van alle ontwikkelingen plaatst ons voor nieuwe en unieke uitdagingen.

Hoe bereiden we kinderen en jongeren voor op een betekenisvol bestaan in een samenleving waarvan we steeds moeilijker kunnen voorspellen hoe deze er over enkele jaren zal uitzien? Waartoe voeren wij op? In Ogenblikken verkennen we deze vragen samen met anderen.

WIJ
ZIJN
JONG.

WIJ
ZIJN
JONG.

BRIEF AAN DE TOEKOMST

In IJsland is in de zomer van 2019 door wetenschappers een gedenkteken geplaatst voor de eerste gletsjer die slachtoffer is geworden van klimaatverandering. Het monument is een brief aan de toekomst: "We weten wat er aan de hand is en wat er moet gebeuren. Alleen u weet of we dat hebben gedaan."

180° GEDRAAID

In 1998 maakte filmmaker Frans Bromet een filmpje over mobiel bellen. Hij stelde mensen de vraag: "Wilt u een mobiele telefoon?" Een jonge moeder antwoordde: "Het lijkt me helemaal niks. Dan ben je aan het fietsen en kun je ineens gebeld worden." Het contrast met de werkelijkheid in 2019 kan niet groter zijn: we hebben nu een wet voor gebruik van de smartphone in het verkeer, omdat iedereen fietsend belde.

WIJ
ZIJN
JONG.

IDENTITEIT

Auteur: Petra Janssen, pedagoog bij Wij zijn JONG.

DE ESSENTIE VAN
KIND-ZIJN EN MENS-ZIJN
IS VOLGENS MIJ:

ONTDEKKEN WIE JE BENT.

Vanuit je relatie met anderen, in de wereld die je omringt. Ken jezelf. Wil je kunnen nadenken over wat je van waarde vindt, dan moet je eerst uitvinden wie je zelf bent.

WIJ
ZIJN
JONG.

'Wie we zijn, onze eigen identiteit, wordt gevormd door verschillende factoren.'

'We worden gevormd door onze opvoeding, de waarden en normen die onze ouders aan ons meegeven. Door het dorp, de stad, de wijk waarin we opgroeien. Door onze culturele afkomst en onze nationaliteit. Door onze omgeving, onze vrienden die ons meenemen in de wijze waarop zij naar de wereld kijken. Door onderwijs en voor- en buitenschoolse educatie, waarin we de wereld verder verkennen en leren begrijpen. En door de digitale wereld en social media. De factoren die onze identiteitsvorming beïnvloeden, zijn de laatste decennia meer divers geworden.'

Om jezelf te ontdekken, heb je ruimte nodig. Nieuwsgierigheid is een van onze belangrijkste drijfveren. We willen oefenen, fouten kunnen maken en eigen strategieën inzetten om alledaagse problemen op te lossen. Zoals Thomas Edison deed: hij had naar eigen zeggen 10.000 pogingen gedaan voordat hij een oplossing vond voor de gloeilamp. Dat vond hij geen probleem.

'IK HEB 10.000
MANIEREN GEVONDEN
DIE NIET WERKEN'

THOMAS EDISON

**WIJ
ZIJN
JONG.**

Wat ik zie, is dat de wereld tegenwoordig wordt gekenmerkt door een grote hoeveelheid druk: werkdruk, sociale druk, emotionele druk, druk om te presteren, druk om maatschappelijk en materieel succesvol te zijn. Fouten maken, zoals Edison, durven veel mensen niet.

Wat als in de nabije toekomst al die vormen van druk een andere prioriteit krijgen en er vooral ruimte ontstaat om invulling te geven aan datgene wat je drijft, je passie, je ware innerlijke zelf? Kortom, wat als er meer ruimte komt om in het leven van betekenis te zijn?

We kunnen nu bruggen bouwen naar onbekende gebieden. Hierin ligt een mooie opdracht besloten voor pedagogen, filosofen, denkers en vernieuwers.'

**WIJ
ZIJN
JONG.**

**'Werkdruk,
sociale druk,
emotionele druk,
druk om te presteren,
druk om maatschappelijk en materieel
succesvol te zijn.'**

**'Wie ik nu ben,
kan ik pas later weten.'**

Lisa, 7 jaar

PEDAGOGISCH
PERSPECTIEF

WIJ
ZIJN
JONG.

WAAR KOMEN WE VANDAAN EN WAAR STAAN WE NU?

EEN GESCHIEDENIS VAN DE PEDAGOGIEK
VAN 1750 TOT NU, IN VOGELVLUCHT.

Filosoof Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) is een van de eersten die de wereld van het kind en de volwassene beschrijft als twee aparte werelden. Het volwassen leefpatroon bestaat uit arbeid, onderhoudszorgen en verantwoordelijkheid. De kinderlijke leefwereld bestaat uit spel, verzorgd worden en onmondigheid. Deze tweedeling geldt eerst voor kinderen uit de bourgeoisie en adel, later ook voor kinderen van arbeiders en boeren.

**Filosoof
Jean-Jacques
Rousseau**
(1712-1778)

Begin van de 20ste eeuw

Aan het begin van de 20ste eeuw laten grote pedagogen en onderwijskundigen van zich horen, onder wie Rudolf Steiner (vrije school), Maria Montessori (montessorischolen) en Helen Parkhurst (daltonscholen). Zij baseren hun gedachtegoed op een maatschappelijk wereldbeeld waarin onderwijs en didactiek een aandeel hebben in de vorming van het kind.

Onderwijs en pedagogiek in Nederland worden in de 20ste eeuw vooral gekenmerkt door een levensbeschouwelijke kleur. De pedagogiek verzuilt, zoals de hele samenleving verzuilt.

Na de Tweede Wereldoorlog

Na de Tweede Wereldoorlog wordt de pedagogiek vooral bepaald door kennis en inzichten uit de ontwikkelingspsychologie. Vanaf 1970 domineert de discipline onderwijskunde.

21ste eeuw

In de 21ste eeuw nemen de neurowetenschappen een steeds prominenter rol in. En de laatste jaren wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van algoritmes om voortgang in de ontwikkeling van kinderen te meten.

**'Nu behoren
Nederlandse
kinderen en
jongeren tot de
gelukkigste van
de wereld.'**

Nu behoren Nederlandse kinderen en jongeren tot de gelukkigste van de wereld. Er gaat veel goed. Tegelijkertijd zijn veel jongeren op zoek naar de betekenis van het leven, ze willen zich gewaardeerd voelen en betekenisvol zijn.

Filosofen, psychologen en pedagogen zoals Gert Biesta, Joep Dohmen, Paul Verhaeghe, Maïke Kooijmans en Luc Stevens doen allen een oproep om in onderwijs en opvoeding meer aandacht te besteden aan persoonsvorming: bildung.

Hier staan we nu. Hoe verder?

**WIJ
ZIJN
JONG.**

OGENBLIKKEN

ELKE TIJD, ELKE VERANDERING
DOET EEN BEROEP OP ONZE
CREATIEVE VERMOGENS OM IETS
NIEUWS TE BEGINNEN.

**WAT BETEKEN
HET OM MENS TE
ZIJN IN 2019?**

WIJ
ZIJN
JONG.

Waartoe voeden wij op in deze tijd?

In Ogenblikken gaan we met
elkaar de verkenning aan.

WIJ
ZIJN
JONG.

Denker des Vaderlands Daan Roovers schrijft in *Wij zijn de politiek* (2019):

'We moeten kinderen voorbereiden op een wereld die we nog niet kennen. We hebben dus een vrij algemene vorming nodig, die ervoor zorgt dat ze zich kunnen handhaven. Dat ze aanpassingsvermogen hebben, flexibel zijn en hun plaats in de wereld kennen.'

WIJ ZIJN JONG.

Hoewel omstandigheden continu veranderen, is er een belangrijk houvast: de opdracht die ons bindt. Wij willen de wereld verbeteren door ons in te zetten voor opgroeiende kinderen en jongeren. Zodat zij zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige, sociale en bekwame volwassenen die een positieve bijdrage leveren aan de samenleving van nu en de toekomst.

Uit: EigenWIJS, strategie Wij zijn JONG 2018-2021